CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny © CKE 2013

UZUPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD | | | | **PESEL** | | | | | | | | | | |

miejsce na naklejkę

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

EGZAMIN MATURALNY Z HISTORII

POZIOM PODSTAWOWY

17 MAJA 2016

Godzina rozpoczęcia: 09:00

Czas pracy: 120 minut

Liczba punktów do uzyskania: 100

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 32 strony (zadania 1–39). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
6. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

Zadanie 1. (*2 pkt*)

Na podstawie źródeł oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Źródło 1. Fragment opracowania historycznego

Droga procesyjna była ogromnym murowanym parowem. Po obu stronach otaczały ją wysokie na siedem metrów mury. Wewnętrzne ściany tych murów były wyłożone lśniącymi, glazurowanymi kafelkami: z ich zimno niebieskiego tła wysuwały się groźnie kroczące lwy. Sto dwadzieścia dwumetrowych drapieżników spoglądało z obydwu stron na pielgrzymów; za nimi ze ścian Bramy Isztar szczerzyła zęby i wysuwała szpony sfora przeraźliwych potworów.

V. Zamarovsky, *Tropami siedmiu cudów świata*, tłum. P. Godlewski, Katowice 1990, s. 92.

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

„Dom Boży" stanął obok królewskiego pałacu Salomona w kompleksie pałacowo-świątynnym, który szczycił się budowlami i pałacami o zdumiewającym przepychu. Świątynia nie była po prostu miejscem kultu, była domem samego Boga. […]. Stopnie prowadziły do Świętego Świętych. W Świętym Świętych nie było nic oprócz cherubów i Arki, a we wnętrzu Arki nic oprócz tablic z prawem mojżeszowym.

S. Sebag Montefiore, […] *Biografia*, tłum. M. Antosiewicz, W. Jeżewski, Warszawa 2011, s. 30–31.

Podaj nazwy miast opisanych w źródłach.

1.1. Źródło 1: …….. .

1.2. Źródło 2: …….. .

Zadanie 2. *(3 pkt)*

Na podstawie źródeł oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Źródło 1. Schemat kartograficzny. Kolonizacja fenicka i grecka

Na podstawie: J.M. Roberts, *Pierwsi ludzie. Pierwsze cywilizacje*, Łódź 1986, s. 254.

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

Fenicja [...] przeżywała rozkwit równocześnie z Grecją i w podobnym stylu. Państwa-miasta Fenicji były znacznie starsze niż miasta greckie, podobnie zresztą jak fenickie kolonie. [...] Kartagina została założona w Afryce Północnej w 814 r. p.n.e., podobno przez grupę fenickich osadników [...]. Kiedy dawną Fenicję, podobnie jak Azję Mniejszą, zalała fala Persów, Kartagina [...] została skazana na własne siły – podobnie jak śródlądowe miasta greckie. Kartagina stworzyła wielkie imperium, opierając się na potężnej flocie, handlu i kolonizacji. Jej kolonie ciągnęły się aż poza Słupy Heraklesa w Gades [Kadyks] i Tingis [Tanger], po Panormus [Palermo] na Sycylii. [...] Począwszy od V wieku p.n.e. prowadziła niszczycielskie wojny z wieloma miastami greckimi na Sycylii, gdzie jej wybujałe ambicje ukróciło dopiero nadejście rzymskiej potęgi.

N. Davies, *Europa. Rozprawa historyka z historią*, Kraków 2005, s. 140.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Fenicjanie, podobnie jak Grecy, nie stworzyli jednolitego państwa.	**P**	**F**
2.	Kolonizacja kartagińska obejmowała przede wszystkim wschodnią część basenu Morza Śródziemnego.	**P**	**F**
3.	Obszarem wzajemnej rywalizacji Kartagińczyków, Greków i Rzymian był obszar Wielkiej Grecji.	**P**	**F**

Zadanie 3. *(2 pkt)*

Spośród wymienionych wydarzeń wybierz chronologicznie pierwsze i oznacz je literą A, a także – chronologicznie ostatnie i oznacz je literą B.

Najazd wojsk Kserksesa na miasta greckie.	
Założenie stolicy Izraela w Jerozolimie przez króla Dawida.	
Podbój Galii przez Juliusza Cezara.	
Zburzenie Kartaginy przez Rzymian.	
Reformy cesarza Dioklecjana.	

Wypełnia egzaminator	**Nr zadania**	**1.1.**	**1.2.**	**2.**	**3.**
	Maks. liczba pkt	**1**	**1**	**3**	**2**
	Uzyskana liczba pkt				

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Zadanie 4. *(2 pkt)*

Na podstawie materiałów źródłowych oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Źródło 1. Schemat kartograficzny

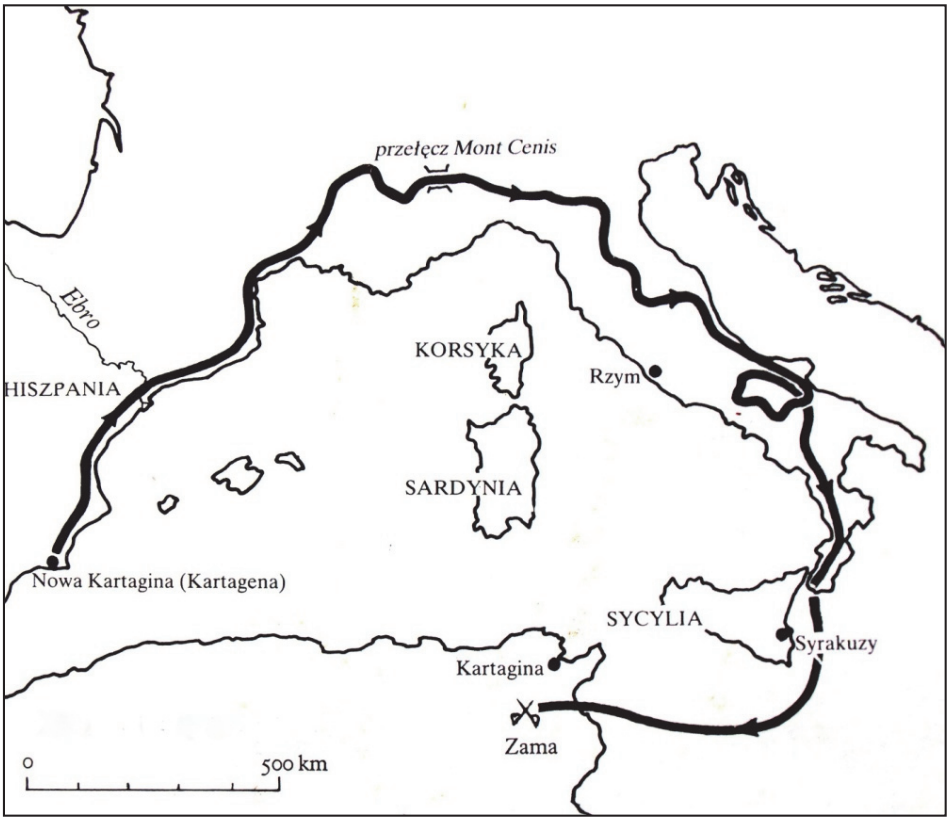

J.M. Roberts, *Pierwsi ludzie. Pierwsze cywilizacje*, Łódź 1996, s. 299.

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

Scypion zgodnie z wolą senatu zdobył i zniszczył Kartaginę. Hazdrubal poddał się, lecz jego najbliższa rodzina wolała popełnić samobójstwo. Patrząc na pożar i ruinę miasta, Scypion płakał, przewidując, że taki będzie kiedyś los Rzymu. Teren samej Kartaginy został przeklęty, dawne jej posiadłości – pod nazwą Afryka – stały się pierwszą w Afryce prowincją rzymską. Scypion otrzymał przydomek *Africanus*, dla odróżnienia zaś od dziadka, zwano go Młodszym, *Minor*.

A. Krawczuk, *Kronika starożytnego Rzymu*, Warszawa 1994, s. 125.

Rozstrzygnij, czy źródła 1. i 2. dotyczą tych samych wydarzeń. Uzasadnij swoją odpowiedź, odnosząc się do treści obu źródeł.

……...

……...

……...

……...

……...

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Zadanie 5. *(3 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Wojny w tym czasie nie było już żadnej prócz wojny z Germanami, prowadzonej raczej w celu zmazania hańby z powodu straty armii wraz z Kwintyliuszem Warusem niż dla żądzy rozszerzenia granic państwa. [...] Wewnątrz panował spokój, nazwy urzędów pozostały te same, młodsi urodzili się już po zwycięstwie pod Akcjum, a także większość starców podczas wojen domowych: jakżeż niewielu z tych pozostało, co rzeczpospolitą widzieli!

Jakoż po zmianie ustroju państwa nigdzie nie pozostało nic z dawnego, a nieskażonego obyczaju: zrezygnowawszy z równości, każdy się na rozkazy cesarza oglądał [...].

Tacyt, *Dzieła,* Warszawa 2004, s. 38–39.

5.1. Zaznacz prawidłowe dokończenie zdania.

Postać, której rządy zostały opisane w źródle, to

A. Gnejusz Pompejusz.
B. Juliusz Cezar.
C. Marek Antoniusz.
D. Oktawian August.

5.2. Podaj argument potwierdzający Twój wybór w zadaniu 5.1.

……

……

5.3. Podaj stosowaną w historiografii nazwę rzymskiego ustroju politycznego, który funkcjonował w okresie opisanym przez źródło.

……

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	4.	5.1.	5.2.	5.3.
	Maks. liczba pkt	2	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt				

Zadanie 6. *(3 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Fragment opracowania historycznego

Sformułowanie [Laktancjusza][1] „podzielono świat na cztery części" – nie jest ścisłe. […] Chodziło raczej o rozłożenie odpowiedzialności za jego części i ułatwienie bezpośredniego nadzoru. […] Podział władzy nie wynikał ze strachliwej małoduszności, jak to utrzymuje Laktancjusz. Przeciwnie, Dioklecjan postąpił jak człowiek, któremu chodzi nie o własną chwałę, lecz głównie o dobro państwa. […] Pojął, że imperium jest zbyt wielkie, aby jeden człowiek mógł sprostać wszystkim obowiązkom. […] [Zgodnie z założeniami nowej koncepcji] każdy august miał dobierać sobie cezara, aby po dwudziestu latach przekazywać mu władzę i purpurę, a ten z kolei powoływać wówczas nowego następcę, który jako cezar u boku władcy przygotowywałby się do roli augusta.

[1]Laktancjusz (250–330) – pisarz i retor chrześcijański. Autor dzieła *De mortibus persecutorum* [łac. *O śmierci prześladowców*], do którego odnosi się cytowany tekst.

A. Krawczuk, *Poczet cesarzy rzymskich.* […], Warszawa 1991, s. 153–155.

6.1. Podaj stosowaną w historiografii nazwę nowego systemu rządów, o którym mowa w tekście.

……

6.2. Podaj dwa cele wprowadzenia systemu rządów opisanego w źródle.

……

……

……

……

Zadanie 7. *(3 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

***Kodeks Justyniana* [fragmenty]**

Codex Iustinianus XI, 48, 2

Jeżeli ktoś chciałby sprzedać grunt albo obdarować nim kogoś, to nie może […] zatrzymać kolonów i przenieść ich w inne miejsce. Ci zaś [właściciele], którzy uważają kolonów za przydatnych, powinni albo zatrzymać ich wraz z gruntem, albo […] pozostawić ich, aby byli użyteczni […] [nowym] właścicielom.

Codex Iustinianus XI, 48, 23, 1

Zezwala [się], aby ci, którzy w ciągu lat trzydziestu pracowali na roli w charakterze kolonów, utrzymali się jako ludzie wolni, zabrania im [się] jednak opuszczać rolę [na której się osiedlili] i przenosić się w inne miejsca. […] Ustanawiamy więc, aby dzieci kolonów, zachowując wolność […], pozostały przywiązane do ziemi, którą […] ich ojcowie otrzymali do uprawy i aby im nie wolno było ziemi tej opuszczać i przenosić się gdzie indziej.

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

III. Institutiones I, 3

Najogólniejszą zasadą podziału osób pod względem prawnym jest podział wszystkich ludzi na wolnych i niewolników. […] Niewolnicy zaś tak są nazywani, bo wodzowie rozkazują sprzedawać jeńców […]. Niewolnikiem jest się z urodzenia albo można nim się stać.

Wiek V–XV w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii i studentów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1997, s. 40–41.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Zarówno kolonowie, jak i niewolnicy byli przypisani do ziemi.	**P**	**F**
2.	Kolon, w przeciwieństwie do niewolnika, był dzierżawcą ziemi.	**P**	**F**
3.	Niewolnik, w przeciwieństwie do kolona, podlegał indywidualnej sprzedaży.	**P**	**F**

Zadanie 8. *(2 pkt)*

Na podstawie tekstów źródłowych oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Źródło 1. Grzegorz VII, *Dictatus papae* [fragment]

2. Tylko sam biskup rzymski może być prawnie nazywany biskupem powszechnym.
3. Tylko on sam może biskupów składać z godności lub do nich przywracać. […]
8. On sam tylko może używać insygniów cesarskich. […]
11. Ten jeden jedyny jest tytuł [papieża] na świecie.
12. Jemu [papieżowi] wolno władcami rozporządzać [a więc i cesarzy z tronu składać]. […]
16. Żaden synod nie może bez jego rozkazu nazywać się powszechnym. […]
19. Przez nikogo nie może być on sądzony. […]
22. Kościół rzymski nigdy nie pobłądził i po wszystkie czasy, wedle świadectwa Pisma Świętego, w żaden błąd nie popadnie. […]
27. On może poddanych zwalniać od wierności bezecnym.

Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 6, Warszawa 1959, s. 17–18.

Źródło 2. Wystąpienie Grzegorza VII na synodzie rzymskim 1076 r. [fragment]

Piotrze święty, książę apostołów, nachyl uszu Twoich i wysłuchaj […] sługę Twego […].W obronie Kościoła Twego […] mocą Twej władzy i powagi, zabraniam królowi Henrykowi […], występującemu z niesłychaną zuchwałością przeciw Twemu Kościołowi, sprawowania rządów w całym królestwie niemieckim i we Włoszech, a wszystkich chrześcijan zwalniam z więzów przysięgi, którą mu złożyli lub złożą, zakazując komukolwiek służyć mu jako królowi. […] A ponieważ wzgardził posłuszeństwem chrześcijanina, przeto nakładam na niego w Twoim zastępstwie pęta klątwy.

Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 6, Warszawa 1959, s. 19.

Podaj dwa numery artykułów ze źródła 1., których realizację ogłoszono w źródle 2.

Artykuły nr: ……

Wypełnia egzaminator	**Nr zadania**	**6.1.**	**6.2.**	**7.**	**8.**
	Maks. liczba pkt	**1**	**2**	**3**	**2**
	Uzyskana liczba pkt				

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Zadanie 9. *(3 pkt)*

W odpowiednich miejscach tabeli wpisz imiona postaci, których dotyczą opisy.

Nr	Opis świętego	Imię
1.	Pochodził z Nursji w Umbrii. Był twórcą pierwszej reguły zakonnej w zachodnim chrześcijaństwie oraz założycielem klasztoru na Monte Cassino.	
2.	Był twórcą najstarszego pisma słowiańskiego zwanego *głagolicą.* Wraz z bratem, Metodym, nazywani byli apostołami Słowian.	
3.	Był biskupem Pragi i mnichem benedyktyńskim w Rzymie. Poniósł śmierć podczas misji chrystianizacyjnej w Prusach. Ośrodkiem jego kultu stało się Gniezno.	

W. Kopaliński, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Kraków 1991, s. 89, 173, 1300.

Zadanie 10. *(3 pkt)*

Na podstawie materiałów źródłowych oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Fragmenty opracowania historycznego

Źródło 1.

Rozwój uczelni zapewniła nie tylko protekcja Karola IV Luksemburskiego, który został rychło cesarzem rzymskim, lecz także jego współpraca z papiestwem awiniońskim i przyjazne kontakty z Włochami i Francją. Faktycznym twórcą *studium generale*[1] był król, który zapewnił uczelni mocne podstawy finansowe i zdołał ściągnąć do stolicy królestwa czeskiego zespół wybitnych mistrzów i obsadzić nimi katedry uniwersyteckie. Uniwersytet podjął działalność dydaktyczną już w 1348 roku. Wybrano dlań wzór organizacyjny paryski.

Źródło 2.

Charakteryzując początki uczelni, zwykło się powoływać na akt króla Filipa II Augusta. Uniwersytet był przede wszystkim uczelnią teologii i prawa kanonicznego oraz sztuk wyzwolonych, które traktowano jako konieczny wstęp do studiów teologicznych i kanonistycznych. W 1229 roku doszło do krwawych rozruchów studenckich w stolicy, których sprawcy zostali srogo ukarani. Wówczas doszło do masowej migracji scholarów, którzy przenieśli się do Angers, dając początek tamtejszemu uniwersytetowi oraz zasilili uniwersytety w Orleanie, Tuluzie i Oksfordzie.

Źródło 3.

W niewielkim ośrodku miejskim, przy dwu tamtejszych klasztorach, ukształtowało się w XII stuleciu głośne centrum nie tylko studiów teologicznych, lecz także prawniczych i medycznych. Stało się ono silnym magnesem przyciągającym wybitnych mistrzów z innych centrów nauki europejskiej. Liczba scholarów nie była pokaźna, dopóki nie zasilili ich rodacy odwołani z Paryża przez króla Henryka II Plantageneta. W latach 1208–1209, na skutek konfliktu scholarów z miastem, część z nich przeniosła się, znalazła miejsce nauki i pracy w niezbyt odległym miasteczku Cambridge.

[1] *Studium generale* – stosowane w średniowieczu określenie uniwersytetu.

F. Kiryk, *Nauk przemożnych perła*, Kraków 1986, s. 49–51, 54.

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Źródło 4. Mapa. Uniwersytety średniowieczne (XII–XIV w.)

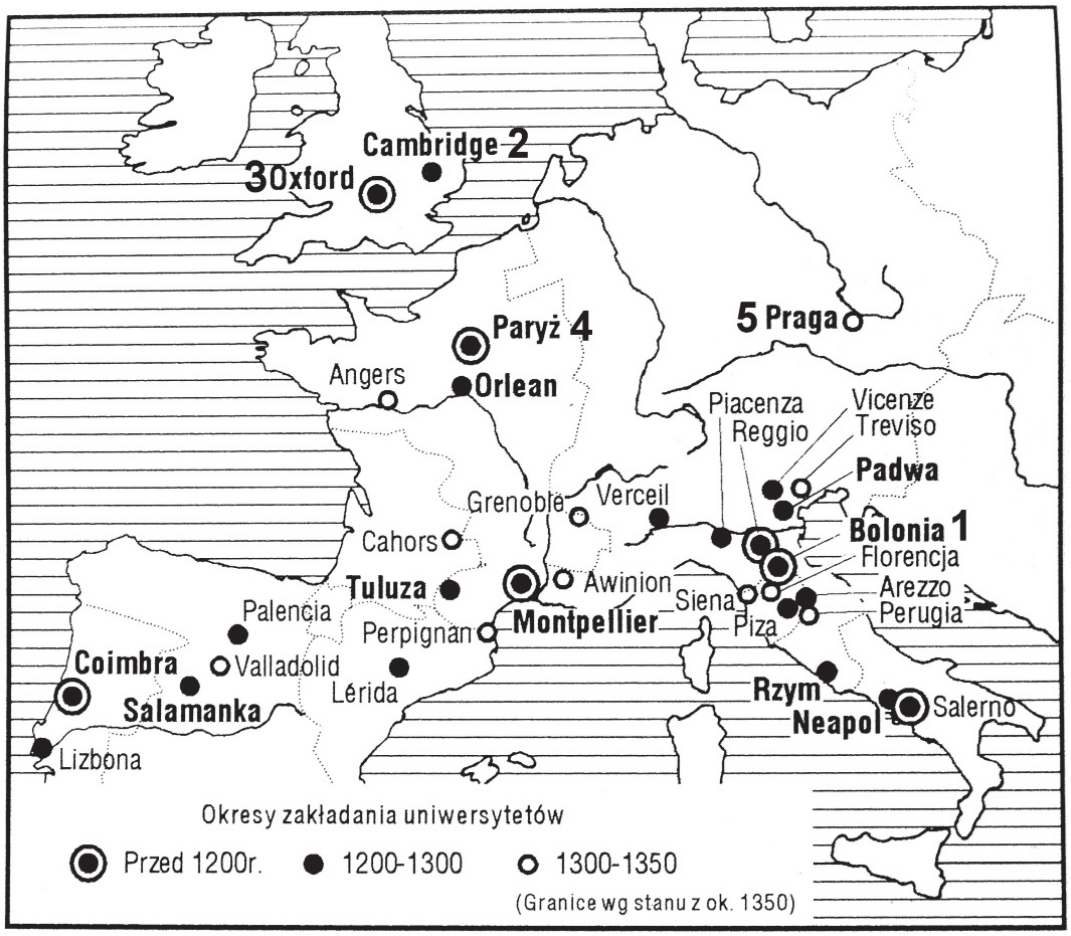

Na podstawie: J. Chelini, *Dzieje religijności w Europie zachodniej w średniowieczu*, Warszawa 1996, s. 441.

Cyframi (1–5) zaznaczono na mapie położenie miast uniwersyteckich. Uniwersytetom, których dotyczą źródła, przyporządkuj cyfry odpowiadające ich lokalizacji.

A. W źródle 1. opisano uniwersytet, którego położenie oznaczono cyfrą … .

B. W źródle 2. opisano uniwersytet, którego położenie oznaczono cyfrą … .

C. W źródle 3. opisano uniwersytet, którego położenie oznaczono cyfrą … .

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	9.	10.
	Maks. liczba pkt	3	3
	Uzyskana liczba pkt		

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Zadanie 11. *(1 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Układ między Lubeką a Hamburgiem z 1241 r. [fragment]

Wójt, rada i pospólstwo miasta Lubeki […]. Niechaj wie obecne pokolenie, a przypomni sobie i potomność, żeśmy z kochanymi przyjaciółmi naszymi mieszczanami z Hamburga tego rodzaju układ zawarli. Że gdyby przypadkiem zbóje, albo inni źli ludzie, podnieśli się przeciw naszym albo ich mieszczanom od owego miejsca, gdzie rzeka nazwana Traweną wpada do morza aż do Hamburga, a stąd przez całą Łabę aż do morza, i naszych albo ich mieszczan wrogo napadli, [to] wszystkie koszta i wydatki związane z niszczeniem i tępieniem tych zbójów zarówno my razem z nimi, jak i oni razem z nami powinniśmy równie ponosić.

Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 8, Warszawa 1959, s. 16.

Podaj nazwę organizacji powstałej w wyniku podpisania układu.

……

Zadanie 12. *(3 pkt)*

Na podstawie tekstów źródłowych oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Źródło 1. Fragment źródła z epoki

Dowódca więc [saraceński], który był w wieży Dawida, poddał się hrabiemu i otworzył mu bramę […]. Na dachu zaś świątyni Salomona zebrała się wielka gromada pogan płci obojga, którym Tankred i Gaston […] dali swe chorągwie [aby ich uchronić przed rzezią]. [Wojska nasze] wkrótce rozbiegły się po całym mieście, zabierając złoto i srebro, konie i muły oraz zajmując domy, pełne wszelakich rzeczy. Wszyscy zaś pośpieszyli, płacząc z nadmiernej radości, do Grobu Zbawiciela naszego Jezusa, aby Go uczcić […]. [Nazajutrz] rano wdarli się nasi żołnierze potajemnie na dach świątyni i napadli na Saracenów, mężczyzn i kobiet, ścinając ich gołymi mieczami […]. Tankred, widząc to, zawrzał wielkim gniewem. […] Ósmego dnia po zdobyciu miasta obrali księcia Godfryda władcą miasta, aby zwalczał pogan i bronił chrześcijan.

Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 6, Warszawa 1959, s. 31–32.

Źródło 2. Fragment źródła z epoki

Sułtan Mehmet [II Zdobywca] […] ruszył z Bożą pomocą na wyprawę […], celem jego [było] zdobycie miasta […] i uczynienie z niego stolicy wiary muzułmańskiej […]. Cesarz, uprzedzony o decyzji sułtana […], przygotował się do zaciętej obrony. […] W tymże czasie przybyły dwa wielkie statki przysłane przez Franków na pomoc cesarzowi i wyładowały znaczne posiłki niewiernych […]. W końcu gdy nie zostało ani jednego człowieka z bronią w ręku, ani jednego zdolnego do obrony, otworzono bramy i sułtan wraz ze swą jazdą wjechał w nie. Grabież trwała trzy pełne dni i nie było ani jednego żołnierza, który nie zdobyłby bogatego łupu i licznych niewolników. Po upływie trzech dni sułtan Mehmet zakazał pod groźbą surowych kar uprawiania rabunków i rzezi, które trwały dotychczas.

Wiek V–XV w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii i studentów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1997, s. 321–322.

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Relacje zawarte w źródle 1. i źródle 2. dotyczą oblężenia tego samego miasta.	**P**	**F**
2.	Obrońcami miasta opisanego w źródle 1. oraz zdobywcami miasta opisanego w źródle 2. byli muzułmanie.	**P**	**F**
3.	Źródła 1. i 2. dotyczą odpowiednio okoliczności powstania oraz upadku Cesarstwa Łacińskiego.	**P**	**F**

Zadanie 13. *(2 pkt)*

Na podstawie własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Spośród wymienionych wydarzeń wybierz chronologicznie pierwsze i oznacz je literą A, a także – chronologicznie ostatnie i oznacz je literą B.

Wydanie przywileju borzykowskiego.	
Wydanie przywileju cerekwicko-nieszawskiego.	
Wydanie przywileju jedlneńsko-krakowskiego.	
Wydanie przywileju koszyckiego.	
Wydanie przywileju mielnickiego.	

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	11.	12.	13.
	Maks. liczba pkt	1	3	2
	Uzyskana liczba pkt			

Zadanie 14. *(3 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Jan Bażyński, *O losie* […] *pod panowaniem krzyżackim* [fragment]

Nie tajno, miłościwy królu, tobie i twojej radzie […], ile krzywd i niegodziwości, ile zniewag […] naddziadowie[1] i ojcowie nasi, a na koniec my sami wycierpieliśmy od mistrza i Zakonu Pruskiego. […] Komturowie i posiadacze zamków nie sromali się[2], bez przeprowadzenia sprawy, bez złożenia sądu, zabierać nam dobra i majątki, żony w oczach mężów i córki wobec rodziców porywać […]. A tym, którzy się na takie krzywdy uskarżali, miasto[3] wymierzenia sprawiedliwości, zdejmowano głowy albo wydzierano mienie. Przyciśnieni tak wielką niedolą, uczyniliśmy wszyscy między sobą związek, abyśmy się od tylu cierpień zasłonić mogli. […] Sprawa nasza wniesiona została przed sąd Fryderyka[4] cesarza rzymskiego, rzeczony cesarz, odrzuciwszy najsłuszniejsze i jawnie za nami mówiące dowody, […] unieważniwszy wyrokiem swoim nasz związek skazał nas na sześćkroć sto tysięcy złotych kary i na wieczne poddaństwo mistrzowi i Zakonowi […]. Wyrok cesarza, tak niesłuszny i tyrański, spowodował nas do wypowiedzenia posłuszeństwa Krzyżakom i podniesienia przeciw nim oręża […]. Przeto udajemy się do Majestatu twego z prośbą, abyś nas raczył przyjąć za twoich i królestwa twego wieczystych poddanych i hołdowników, i wcielił do Królestwa Polskiego, od którego jesteśmy oderwani.

[1] Naddziad – pradziad, przodek.
[2] Nie sromali się – nie wstydzili się.
[3] Miasto – zamiast.
[4] Fryderyk III Habsburg – król Niemiec, Święty Cesarz Rzymski Narodu Niemieckiego.

Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 12, Warszawa 1959, s. 32–33.

14.1. Zaznacz prawidłowe dokończenie zdań.

Mowa wygłoszona przez Jana Bażyńskiego była skierowana do króla

A. Kazimierza Wielkiego.
B. Władysława Jagiełły.
C. Władysława Warneńczyka.
D. Kazimierza Jagiellończyka.

Inkorporacja, o której mowa w tekście, stała się przyczyną wybuchu wojny

A. północnej.
B. kokoszej.
C. trzydziestoletniej.
D. trzynastoletniej.

14.2. Podaj nazwę organizacji, którą reprezentował Jan Bażyński.

..…….

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Zadanie 15. *(4 pkt)*

Na podstawie ilustracji i własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Każdemu z portretów (A–D) przyporządkuj stulecie, w którym powstał: wstaw w wykropkowane miejsca odpowiadającą mu cyfrę (1–5).

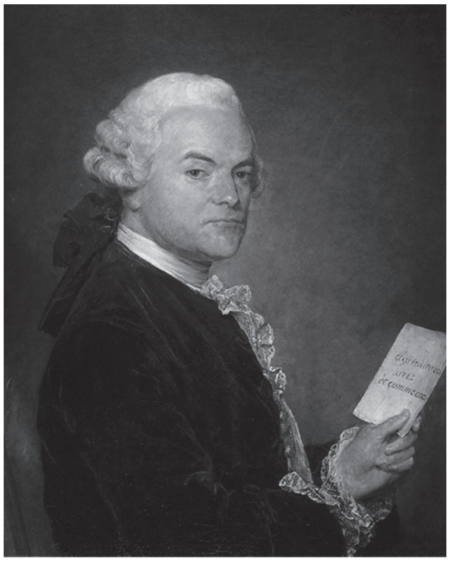

www.wga.hu

A. …

www.wga.hu

B. …

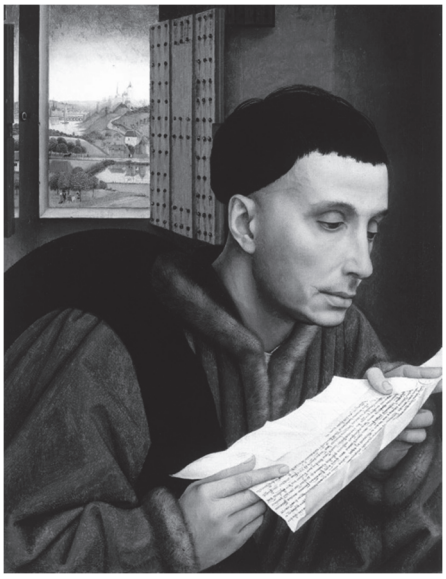

www.wga.hu

C. …

www.wga.hu

D. …

1. XIII w.
2. XV w.
3. XVII w.
4. XVIII w.
5. XIX w.

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	14.1.	14.2.	15.
	Maks. liczba pkt	2	1	4
	Uzyskana liczba pkt			

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Zadanie 16. *(3 pkt)*

Każdemu spośród podanych opisów przyporządkuj nazwę krainy historycznej i wpisz ją w odpowiednim miejscu tabeli.

Nazwy krain historycznych:
Podlasie, Prusy, Ruś Czarna, Ruś Czerwona, Ukraina, Mazowsze

A	Kraina ta rozciąga się na obu brzegach środkowego Dniepru. Jak sama nazwa wskazuje, leżała ona „u kraja" chrześcijaństwa i terenów stałego osadnictwa. […] Była podzielona na województwa: kijowskie, bracławskie i czernihowskie, a jej terytorium przechodziło w niepodlegające praktycznie żadnej administracji połacie Dzikich Pól i Zaporoża.	
B	Kraina leży na południowym-wschodzie, a jej głównym miastem jest Lwów. Wcielona do państwa polskiego w 1340 r., nigdy nie utraciła charakteru kresowego. Była ciągle zagrożona w obliczu niebezpieczeństwa najazdów tatarskich, inwazji Turków i buntów ruskiego chłopstwa.	
C	Ta kraina mrocznych lasów i ciemnych jezior na monotonnym wybrzeżu Bałtyku miała warunki niekorzystne w każdym możliwym znaczeniu tego słowa. Część zachodnia, rozłożona wokół delty Wisły, wraz z Warmią była w okresie od 1466 do 1772 r. przyłączona do państwa polskiego. Część wschodnia, ze stolicą w Królewcu, do 1525 r. pozostawała pod kontrolą Zakonu Krzyżackiego i była polskim lennem do 1657 r.	

Na podstawie: N. Davies, *Złote ogniwa. Polska – Europa*, Warszawa 2004, s. 15–18.

Zadanie 17. *(2 pkt)*

Na podstawie tekstów źródłowych oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Źródło 1. Pokój religijny w Augsburgu z 1555 r. [fragment]

3. Nie ma też Cesarski Majestat, My, ani elektorowie, ni książęta, ni stany świętego państwa, prześladować żadnego stanu państwa z powodu [wyznania] konfesji augsburskiej, ani inną drogą od tej religii wyznania augsburskiego, wiary, obrzędów kościelnych, zarządzeń i ceremonii [nie ma] odrywać [...].

4. W zamian zaś stany, które należą do wyznania augsburskiego, w równej mierze mają pozostawić bez nagabywania przy ich religii rzymski Majestat Cesarski, Nas i elektorów, książąt i inne stany państwa świętego, które stoją przy starej religii.

5. Jednak wszyscy inni, którzy do jednej z wyżej wymienionych religii nie należą, nie mają być niniejszym pokojem objęci, lecz zupełnie wyłączeni.

Wiek XVI–XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii i studentów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1997, s. 137.

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Źródło 2. Akt konfederacji generalnej warszawskiej z 28 stycznia 1573 r. [fragment]

W Rzeczypospolitej naszej jest [...] różność niemała [...] w sprawie religii chrześcijańskiej, zabiegając temu, aby się z tej przyczyny między ludźmi *saeditio* [bunt] jaka szkodliwa nie wszczęła, którą po inszych królestwach jaśnie widzimy, obiecujemy to sobie spólnie [...] za nas i potomków naszych na wieczne czasy pod obowiązkiem przysięgi, wiarą, uczciwością, honorem i sumieniem naszym, iż którzy jesteśmy [...] rozróżnieni w wierze, pokój między sobą zachować, a dla różnej wiary i odmiany w kościele krwie nie przelewać ani się [...] karać konfiskatą dóbr [...], więzieniem i wygnaniem i zwierzchności żadnej ani urzędowi do takowego [...] postępowania żadnym sposobem nie pomagać [...].

Wiek XVI–XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii i studentów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1997, s. 146–147.

Określ, w którym z dokumentów nadano szerszy zakres swobód wyznaniowych. Odpowiedź uzasadnij, odnosząc się do obu źródeł.

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

Zadanie 18. *(1 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Fragment opracowania historycznego

Króla Rzeczypospolitej mianowano czymś w rodzaju dożywotniego dyrektora, zatrudnionego na podstawie kontraktu zawartego według zasad podyktowanych przez firmę. Od chwili koronacji aż do śmierci nie mógł on mieć żadnych złudzeń: był sługą, szlachta zaś była jego panem.

N. Davies, *Boże igrzysko. Historia Polski*, t. I, Kraków 1992, s. 443.

Podaj stosowane w historiografii nazwy dwóch dokumentów określonych w tekście mianem *kontraktu*.

……...

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	16.	17.	18.
	Maks. liczba pkt	3	2	1
	Uzyskana liczba pkt			

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Zadanie 19. (*3 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Wespazjan Kochowski[1], *Dzieje Polski pod panowaniem króla Michała* [fragment]

Turek po wzięciu Kamieńca w dalszą wybrał się drogę […], wojska na dwie części rozdzielił: jedna leżała obozem pod […], tam był sam cesarz i do niego nareszcie przypuszczeni zostali komisarze [posłowie]; drugie wojsko oblegało Lwów, usilnie dobywając miasta. Przystępuję teraz do [opisania postanowień] traktatów. […]

2. Co rok Najjaśniejszy król polski przez posłów swoich Najjaśniejszej Porcie przesyłać będzie w upominku 22 000 czerwonych złotych[2], zaczynając – po skończeniu roku 1672 – od roku przyszłego, tj. 1673 dnia 5 listopada, tj. dnia św. Dymitra […].

3. Podole wedle dawnych granic zostawać ma pod zwierzchnictwem Porty ottomańskiej […].

4. Załogi polskie będące na Podolu wyjdą ze swymi sługami i dobrami ruchomymi i własną bronią. Zaś Porta ottomańska zatrzyma dla siebie zamki i miasta, które wzięte zostały lub poddały się, wyjąwszy województwo ruskie.

[1] Wespazjan Kochowski (1633–1700) – historyk i poeta doby polskiego baroku, autor *Annalium Poloniae ab obitu Vladislai IV* [łac. *Roczników polskich od śmierci Władysława IV*].

[2] Czerwony złoty – staropolskie określenie złotej monety.

Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 17, Warszawa 1960, s. 13–14.

19.1. Zaznacz poprawne dokończenie zdań.

Traktat, którego warunki wymieniono w tekście, został zawarty w

A. Andruszowie.
B. Buczaczu.
C. Chocimiu.
D. Karłowicach.

Władca państwa, z którym strona polska podpisała traktat, nosił tytuł

A. chana.
B. emira.
C. cara.
D. sułtana.

19.2. Podaj nazwę statusu, jaki nadawało państwu polskiemu drugie z postanowień traktatu.

……...

……...

……...

……...

……...

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Zadanie 20. *(2 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Dyplomata francuski Bonnac[1] o reformach […] [fragment]

Car […] przeto postanowił zmienić wszystkie zasady swych poprzedników, by dojść do zmiany obyczajów swego ludu. […] Zmusił swych poddanych do odbywania podróży i sam przepisał im rzeczy, których winni się uczyć: zarazem przez przywileje i nagrody ściągnął cudzoziemców do swego państwa. […] Wydał ogólny rozkaz, by wszyscy jego poddani golili się i nosili krótki ubiór na modłę francuską. By szybciej dojść do celu, ustanowił przy bramach głównych swych miast oddziały strażników, którzy ucinali nożycami ubrania i brody wszystkim wchodzącym i wychodzącym, którzy nie zastosowali się do rozkazu. […] Niektórzy [bojarzy] dla zachowania długiej brody i szat płacili do trzydziestu tysięcy rubli.

[1] Jean Louis de Bonnac (1672–1738) – dyplomata francuski w czasach Ludwika XIV. Pełnił funkcję przedstawiciela Francji na dworach Karola XII i Stanisława Leszczyńskiego. W swoich dziennikach zrelacjonował przebieg pierwszej dekady wielkiej wojny północnej.

Wiek XVI–XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii i studentów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1997, s. 379.

Zaznacz poprawne dokończenie zdań.

Opisanej modernizacji państwa dokonano zgodnie z ideami

A. reformacji.
B. oświecenia.
C. odrodzenia.
D. liberalizmu.

Reformy, których dotyczy tekst, polegały na

A. liberalizacji obyczajów.
B. sekularyzacji obyczajów.
C. europeizacji obyczajów.
D. orientalizacji obyczajów.

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	19.1.	19.2.	20.
	Maks. liczba pkt	2	1	2
	Uzyskana liczba pkt			

Zadanie 21. *(2 pkt)*

Na podstawie źródeł oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Źródło 1. Litografia

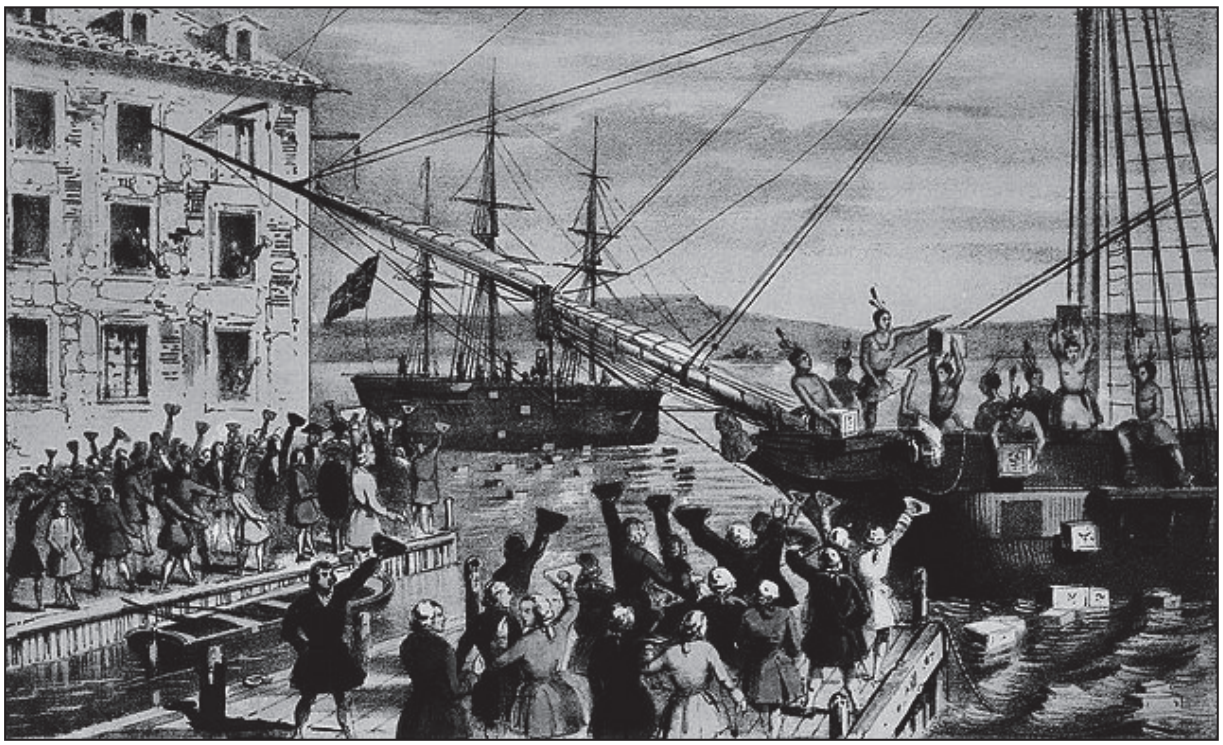

www.mojestany.pl

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

Brytyjczycy postanowili udzielić pomocy Kompanii Wschodnioindyjskiej znajdującej się podówczas w finansowych tarapatach i szukającej sposobu na szybkie spieniężenie niemal 300 ton herbaty zalegającej w jej magazynach. Wynikiem tego była ustawa o herbacie z tego samego roku, dająca Kompanii monopol na dostawę tego cennego towaru do kolonii. Kamieniem obrazy okazał się fakt, że parlament [w Londynie] postanowił samowolnie zarzucić rynek amerykański indyjską herbatą przy utrzymaniu obowiązującego cła, którego amerykańscy konsumenci normalnie nie płacili, ponieważ spożywana przez nich herbata pochodziła z przemytu.

E. Lenard, Z. Morawski, A. Żuberek, *Historia w tekstach źródłowych dla licealistów*, Warszawa 2003, s. 77.

Rozstrzygnij, czy źródła 1. i 2. łączy związek przyczynowo-skutkowy. W uzasadnieniu odnieś się do treści obu źródeł.

……...

……...

……...

……...

……...

……...

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Zadanie 22. *(3 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Ustawa o miastach królewskich[1] z 18 kwietnia 1791 r. [fragment]

1-o. Prawo kardynalne: *neminem captivabimus, nisi iure victum*[2] na osoby w miastach osiadłe rozciągamy […].

2-o. Miasta […] przed każdym sejmem ordynaryjnym jednego plenipotenta większością głosów wybierać będą, z obywatelów, posesje dziedziczne w miastach mających, zdatnych do posługi publicznej, *crimine non notatos*[3], pod procesem nie będących, i urzędowaniem miejskim odbytym zaszczyconych […]. Na sejmach prowincjonalnych wybierani będą z plenipotentów miast do komisjów policji, skarbowej i asesorii[4]; na tychże sesjach wyznaczeni będą, którzy do której komisji i asesorii należeć mają. […] Ci komisarze i asesorowie, w tychże komisjach i asesorii, w obiektach[5], tyczących się miast i handlowych, *vocem activam*[6] mieć będą, a w innych zaś okolicznościach *vocem consultivam*[7] mieć mają. […]

4-o. Po odbytej dwuletniej wysłudze publicznej wzwyż wyrażonych komisjach lub asesorii, ciż wybrani od miast plenipotenci na następnym sejmie zaraz nobilitowani być powinni […].

5-o. Wolno odtąd jest i będzie każdemu mieszczaninowi dóbr ziemskich […] dziedzicznym prawem nabywać, z zupełnym własności prawem posiadać […].

8-o. W całym wojsku (prócz kawalerii narodowej) w każdym korpusie, regimencie i pułku dla obywatelów kondycji miejskiej będzie dotąd wolny wstęp do dosługiwania się rang oficerskich stopniami.

[1] Ustawa dotyczyła mieszczan miast królewskich, natomiast obowiązywanie ustawy w miastach prywatnych było uzależnione od zgody właściciela.
[2] *Neminem captivabimus, nisi iure dictum* (łac.) – nikogo nie będziemy więzić, kto nie został prawnie skazany. Cytat z prawa nietykalności osobistej zagwarantowanego rycerstwu (szlachcie) w XV w.
[3] *Crimine non notatos* (łac.) – niekaranych za zbrodnie.
[4] Asesoria – sąd asesorski.
[5] Obiektach – sprawach, kwestiach.
[6] *Vocem activam* (łac.) – głos stanowiący.
[7] *Vocem consultivam* (łac.) – głos doradczy.

Wiek XVI–XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii i studentów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1997, s. 430–431.

Uzasadnij, że w świetle postanowień powyższej ustawy nie nastąpiło pełne równouprawnienie mieszczan względem szlachty (podaj dwa argumenty) i między sobą (podaj jeden argument).

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	21.	22.
	Maks. liczba pkt	2	3
	Uzyskana liczba pkt		

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Zadanie 23. *(2 pkt)*

Na podstawie własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Spośród wymienionych wydarzeń wybierz chronologicznie pierwsze i oznacz je literą A, a także – chronologicznie ostatnie i oznacz je literą B.

Ogłoszenie Statutu Organicznego.	
Nadanie konstytucji Księstwu Warszawskiemu.	
Podpisanie traktatów w Tylży.	
Powstanie Legionów Polskich we Włoszech.	
Powstanie Rzeczypospolitej Krakowskiej.	

Zadanie 24. *(2 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Julian Ursyn Niemcewicz, *Pamiętniki* [fragment]

Dzienniki, gazety i pisma publiczne niczym nie są napełnione, jak okropnymi autodofami, czyli paleniem z rozkazu Napoleona wszystkich towarów angielskich. Po wszystkich królestwach i państwach, gdzie tylko wpływ jego zachodzi, wszędzie niezmierne stosy palą się, obracają w dym roboty tysiąca rąk bez najmniejszego dla nikogo pożytku […]. Dziś u nas w Warszawie podobnież stosy z farfur[1], rydlów, motyk, wielu rolniczych narzędzi etc. przed pałacem rządowym palą się, co gorzej nie są to nowo sprowadzone towary, były jeszcze za czasów pruskich, opłacili już od nich kupcy po 50 od sta Francuzom. Dziś po tej opłacie całkiem je tracą.

[1]Farfury – wyroby ceramiczne.

Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 27, Warszawa 1958, s. 16.

24.1. Podaj stosowaną w historiografii nazwę zarządzenia, którego skutki opisano w tekście.

……...

24.2. Wyjaśnij, czy – zdaniem autora – wprowadzenie zarządzenia było słuszne. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do tekstu źródłowego.

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Zadanie 25. *(2 pkt)*

Na podstawie materiałów źródłowych oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Źródło 1. Ilustracja. Moneta pięciozłotowa wyemitowana w 1830 r. [rewers]

www.wcn.pl

Objaśnienia:
Napis w otoku „MIKOŁAY I CES[ARZ] WSZ[ECH] ROSSYI KRÓL POLSKI PANUJĄCY”; 1830;
5 ZŁOTYCH POLSKICH.

Źródło 2. Ilustracja. Moneta pięciozłotowa wyemitowana w 1831 r. [awers]

www.monetowo.pl

Objaśnienia:
Górą łukiem napis „KRÓLESTWO POLSKIE”.

Wyjaśnij przyczynę zmiany wizerunku godła na zaprezentowanych monetach. Odpowiedź uzasadnij, odnosząc się do obu źródeł.

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	23.	24.1.	24.2.	25.
	Maks. liczba pkt	2	1	1	2
	Uzyskana liczba pkt				

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Zadanie 26. *(1 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego oraz wiedzy własnej wykonaj polecenie.

Fragment opracowania literackiego

Koncepcja rozwinęła się po klęsce powstania listopadowego i była próbą tłumaczenia poniesionych ofiar i cierpień jako niezbędnego warunku do wypełnienia przez naród polski swej szczególnej misji w dziele wyzwolenia i uszczęśliwienia wszystkich ludów Europy. Jeden z podstawowych wariantów tej koncepcji stworzył Mickiewicz m. in. w *Dziadów części III.* Poeta ukazał tam Polskę jako ukrzyżowanego *Chrystusa narodów*.

S. Makowski, *Romantyzm*, Warszawa 1992, s. 493–494.

Zaznacz prawidłowe dokończenie zdania.

Koncepcja, której dotyczy tekst, nosi nazwę

A. bajronizmu.
B. mesjanizmu.
C. prometeizmu.
D. wallenrodyzmu.

Zadanie 27. *(2 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Działo się na posiedzeniu połączonych Izb Sejmowych [...] w Warszawie. [...]

Długie cierpienia nasze znane światu całemu; [...] Naród polski od wierności dziś Panującemu uwalniają. [...] Wyrzeczone na koniec przez samego Cesarza […] słowa, że pierwszy z strony naszej wystrzał stanie się na zawsze zatracenia Polski hasłem, odejmując nam wszelką sprostowania krzywd naszych nadzieję, nie zostawują jak rozpacz szlachetną.

Naród zatem polski, na Sejm zebrany, oświadcza: iż jest niepodległym ludem i że ma prawo temu koronę polską oddać, którego godnym jej uzna.

T. Łepkowski, […], Warszawa 1987, s. 17.

Zaznacz prawidłowe dokończenie zdań.

Wydarzenia opisane w źródle miały miejsce podczas

A. powstania kościuszkowskiego.
B. powstania listopadowego.
C. powstania krakowskiego.
D. powstania styczniowego.

Cesarz, o którym mowa w tekście, to

A. Aleksander I.
B. Aleksander II.
C. Mikołaj I.
D. Mikołaj II.

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Zadanie 28. *(3 pkt)*

Na podstawie tekstów źródłowych oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Źródło 1. Aleksander Wielopolski, *List szlachcica polskiego* […] *do księcia Metternicha* [fragment]

W wyniku Pańskich, z dawna przygotowanych środków, których rezultatem końcowym jest dzieło galicyjskie, naród ten okazuje się wreszcie rozprężonym, roztopionym w swych elementach. Odtąd […] szlachta i chłopi porwały się podniecone przeciwko sobie, odtąd to społeczeństwo szarpie swe własne trzewia, nie masz więcej narodu polskiego. Doniosłość wypadków galicyjskich nie ogranicza się do okolic, które stały się teatrem rzezi, ani nawet do granic prowincji; nie, to nie jest całe Pańskie dzieło. Jego efekt moralny dociera wszędzie tam, gdzie są panowie i chłopi polscy. […] Zachwiała się dawna ufność, sąsiedztwo pana i chłopa zmienia się w zasadzkę, a pokój nabiera cech pełnego podniecenia zawieszenia broni.

J. Skowronek, *Od konspiracji do kapitulacji*, Warszawa 1989, s. 64–65.

Źródło 2. Relacja urzędnika z wydarzeń w […] [fragment]

W dniu 20 lutego b.r. wieśniak ze Smarzowy, nazwiskiem Jakub Szela, utworzył bandę z wielu wieśniaków z różnych wsi cyrkułu[1] tarnowskiego, aby z tymiż rabować i mordować. W tymże dniu w Kamienicy Dolnej […] na głównym gościńcu, pięciu lub sześciu podróżnych ze szlachty przez poddanych z Kamienicy, jako podejrzanych o powstanie zatrzymano i powiązano, między tymi byli dziedzic z Siedlisk Wiktor Bogusz, z którym Szela od wielu lat proces prowadził, z przyczyny nieodrabiania pańszczyzny. […] Wszystkich poddanych tego cyrkułu podburza Szela przeciw odrabianiu pańszczyzny; za dowód posłużyć może, iż oddalone gminy Warzyce, Bierówka, Niepla i Chrząstonka pańszczyznę odrabiają, czego odmówiły Nawsie, Wola i Opacionka, gdyż Szela pod karą 25 kijów zakazał odrabiania.

[1] Cyrkuł – okręg, dzielnica.

J. Skowronek, *Od konspiracji do kapitulacji*, Warszawa 1989, s. 60.

28.1. Podaj stosowaną w historiografii nazwę opisanych wydarzeń.

……...

28.2. Oceń, czy źródła są zgodne co do przyczyn tych wydarzeń. Odpowiedź uzasadnij.

……...

……...

……...

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	26.	27.	28.1.	28.2.
	Maks. liczba pkt	1	2	1	2
	Uzyskana liczba pkt				

Zadanie 29. *(4 pkt)*

Na podstawie tekstów źródłowych oraz wiedzy własnej wykonaj polecenie.

Źródło 1. Fragment programu partii politycznej

Jako samodzielna partia robotnicza, opierając się na zbiorowej akcji mas pracujących, dobijać się będzie:
A. pod względem politycznym samodzielnej rzeczypospolitej demokratycznej, opartej na zasadach następujących: […]
2) całkowite równouprawnienie narodowości, wchodzących w skład rzeczypospolitej na zasadzie dobrowolnej federacji; […]
4) równość wszystkich obywateli kraju, bez różnicy płci, rasy, narodowości i wyznania;
B. pod względem ekonomicznym
I. Prawodawstwa pracy:
2) minimum płacy roboczej;
3) równa płaca dla kobiet i mężczyzn przy równej pracy; […]
7) zabezpieczenie państwowe w razie wypadków, braku pracy, choroby i starości; […]
II. Stopniowego uspołecznienia ziemi, narzędzi produkcji i środków komunikacji.

Źródło 2. Fragment programu partii politycznej

Przez lat dziesiątki robotnik polski i rosyjski razem znosili wspólnie jarzmo despotyzmu. […] Ta wspólność bezprawia i ucisku klasowego wytworzyła wspólność interesów dla klasy robotniczej wszystkich narodowości w państwie rosyjskim. […] W walce politycznej robotnicy polscy stanowią zatem z rosyjskimi jedną całość, jedną klasę polityczną o jednym programie politycznym. […] Odbudowa państwa polskiego nie może być zadaniem polskiego proletariatu. Klasa robotnicza musi dążyć nie do budowania nowych państw i rządów burżuazyjnych, lecz do zniesienia ich, a przede wszystkim do rozszerzenia możliwie wolności politycznych w tych państwach, w których żyje.

A. Radziwiłł, W. Roszkowski, *Historia 1871–1945*, Warszawa 1994, s. 89, 94.

Akronimy nazw partii politycznych: **PPS, SDKPiL, SL, SN, LN**

Do podanych programów partii politycznych dopasuj akronimy ich nazw. Uzasadnij każdy wybór, odnosząc się do właściwego źródła.

W źródle 1. zawarto program ……. .

Uzasadnienie:
……...

……...

……...

W źródle 2. zawarto program ……. .

Uzasadnienie:
……...

……...

……...

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Zadanie 30. *(3 pkt)*

Na podstawie tabeli oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Tabela. Liczba szkół i uczniów na ziemiach polskich w latach 1901–1914

obszar	**Zabór pruski**		**Galicja**		**Ziemie d. Królestwa Polskiego**	
lata	**1901**	**1911**	**1901**	**1914**	**1904**	**1914**
liczba szkół	9 411	10 261	3 965	6 151	3 929	6 867
liczba uczniów w tys.	1 427	1 643	718	1 336	281	461
liczba uczniów na 1000 mieszkańców [w %]	---	193 [19,3%]	---	129 [12,9%]	---	30 [3%]

I. Ihnatowicz, *Społeczeństwo polskie w latach 1864–1914*, Warszawa 1988, s. 55.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	W pierwszej dekadzie XX w. liczba szkół na terenach d. Królestwa Polskiego była ponad dwukrotnie niższa niż w zaborze pruskim.	**P**	**F**
2.	W badanym okresie największy przyrost liczby uczniów zanotowano w zaborze austriackim.	**P**	**F**
3.	Odsetek liczby uczniów na ziemiach d. Królestwa Polskiego wskazuje na nieskuteczność tzw. polityki apuchtinowskiej.	**P**	**F**

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Wypełnia egzaminator	**Nr zadania**	**29.**	**30.**
	Maks. liczba pkt	**4**	**3**
	Uzyskana liczba pkt		

Zadanie 31. *(1 pkt)*

Na podstawie plakatu oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Plakat. Hilda Dallas, *Prawa wyborcze dla kobiet,* opublikowany w 1909 r.

www.zazzle.com

Treść napisu: PRAWA WYBORCZE DLA KOBIET POŻĄDANE WSZĘDZIE!

Podaj określenie zwolenniczek ruchu, którego główny postulat zamieszczono na plakacie.

……...……

Zadanie 32. *(2 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie

Fragment opracowania historycznego

Tymczasem po drugiej stronie frontu, w Warszawie, powołana została do życia tajna organizacja wojskowa. Zainicjował ją […] Adam Koc, oficer „Strzelca" krakowskiego […]. Już w dniach 6–8 września odbyło się zebranie porozumiewawcze, zakończone uchwałą o utworzeniu organizacji oddającej się pod rozkazy Komendanta Głównego J. Piłsudskiego. Rozpoczęto budowę sieci organizacyjnej, obsadzając jej okręgi i obwody w miarę nadających się na kierownicze stanowiska ludzi. […] Wreszcie 21 października 1914 r. przedostał się przez front i przybył do Warszawy porucznik Tadeusz Żuliński, oficer sztabu Komendanta, i z jego nominacji objął komendę naczelną.

W. Pobóg-Malinowski, *Najnowsza historia polityczna Polski*, t. II, *1914–1939*, Warszawa 2000, s. 29.

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Zaznacz prawidłowe dokończenie zdań.

Organizacja, o której mowa w tekście, to

A. Związek Walki Czynnej.
B. Związek Walki Zbrojnej.
C. Służba Zwycięstwu Polski.
D. Polska Organizacja Wojskowa.

Organizacja ta nawiązywała do

A. orientacji na Rosję.
B. orientacji na Austro-Węgry.
C. orientacji internacjonalistycznej (SDKPiL).
D. orientacji niepodległościowej.

Zadanie 33. *(2 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Fragment opracowania historycznego

P. Prezydent zażądał od Rady Ministrów odpowiedzi na pytanie, czy w związku z sytuacją wytworzoną zajęciem stolicy przez wojska Piłsudskiego, grożącą w dalszym ciągu przewlekłą wojną domową, należy prowadzić dalej walkę, czy jej zaniechać. Rada Ministrów jednomyślnie uznając, że przedłużenie walki w tych warunkach doprowadzi do wojny pomiędzy poszczególnymi dzielnicami Rzeczypospolitej, że konieczne jest użycie całości wojska dla obrony granic państwa, wojną taką zagrożonych, że wreszcie niezbędne jest w interesie państwa usunięcie rozdziału dzielącego naród oraz wojsko na dwa wrogie obozy. [...] Rada Ministrów uchwaliła zgłosić swą dymisję. P. Prezydent Rzeczypospolitej jednocześnie zakomunikował swą decyzję złożenia urzędu Prezydenta.

A. Garlicki, *Z Sulejówka do Belwederu*, Warszawa 1990, s. 43.

33.1. Podaj rok, w którym rozgrywały się podane wydarzenia.

.....

33.2. Podaj imię i nazwisko Prezydenta RP, o którym mowa w tekście.

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	31.	32.	33.1.	33.2.
	Maks. liczba pkt	1	2	1	1
	Uzyskana liczba pkt				

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Zadanie 34. *(4 pkt)*

Na podstawie schematu oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Schemat kartograficzny. Czechosłowacja w latach 1938–1939

Na podstawie: N. Davies, *Europa. Rozprawa historyka z historią*, Kraków 2005, s. 1325.

Do informacji podanych poniżej dopasuj odpowiadające im cyfry z legendy mapy i wpisz je we właściwe miejsca tabeli.

	Obszar	Cyfra
A.	Obszar zajęty przez III Rzeszę w 1938 r.	
B.	Niezależne Państwo Słowackie powstałe w 1939 r.	
C.	Protektorat Czech i Moraw utworzony w 1939 r.	
D.	Zaolzie zajęte przez Polskę w 1938 r.	

Zadanie 35. *(3 pkt)*

Na podstawie tabeli oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Tabela. Produkcja zbrojeniowa państw alianckich i Osi w latach 1940–1943 (w mld USD z 1944 r.)

Kraj	1940 r.	1941 r.	1943 r.
Wielka Brytania	3,50	6,5	11,1
Związek Radziecki	5,00	8,5	13,9
Stany Zjednoczone	1,50	4,5	37,5
Razem alianci	10,00	19,5	62,5
Niemcy	6,00	6,0	13,8
Japonia	1,00	2,0	4,5
Włochy	0,75	1,0	-
Razem państwa Osi	7,75	9,0	18,3

J. Szpak, *Historia gospodarcza powszechna,* Warszawa 2007, s. 340.

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Mobilizacja gospodarek państw walczących ulegała zwiększeniu wraz z postępem wojny.	**P**	**F**
2.	Wraz z czasem trwania konfliktu gospodarka wojenna państw Osi zwiększała swoją przewagę nad państwami alianckimi.	**P**	**F**
3.	Najwyższą wartość produkcji wojennej w 1940 r. miał ZSRR.	**P**	**F**

Zadanie 36. *(3 pkt)*

Na podstawie własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Uzupełnij tabelę – wpisz w odpowiednie miejsca kryptonimy akcji odpowiadające ich opisom.

	Opis	Kryptonim akcji
1.	Działania rozpoczęte w 1940 r., prowadzone przez okupantów hitlerowskich zarówno na terenach Generalnego Gubernatorstwa, jak i wcielonych do III Rzeszy, wymierzone przeciw polskiej inteligencji.	
2.	Działania zbrojne prowadzone w 1944 r. przez AK na tyłach wojsk niemieckich wycofujących się z ziem polskich pod naporem Armii Czerwonej.	
3.	Działania zainicjowane w 1947 r. przez władze komunistyczne na południowo-wschodnich terenach Polski mające na celu polonizację mniejszości ukraińskiej oraz likwidację zaplecza dla zbrojnego podziemia.	

Na podstawie: *Encyklopedia szkolna. Historia*, Warszawa 1993, s. 24–26.

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	34.	35.	36.
	Maks. liczba pkt	4	3	3
	Uzyskana liczba pkt			

Zadanie 37. *(4 pkt)*

Na podstawie fragmentów dziennika oraz wiedzy własnej uzupełnij tabelę – wpisz miesiąc i rok opisanych wydarzeń z okresu II wojny światowej.

Nr	Fragment dziennika	Miesiąc i rok wydarzenia
1.	... nie wiesz? WYLĄDOWALI. Czekam na prąd, żeby móc włączyć radio. Dopiero koło 8-ej: „Jedenaście tysięcy samolotów, szybowce transportowe, spadochroniarze, cztery tysiące okrętów nie licząc barek". Są, są... biją się w Normandii od Cherbourge aż po Deauville. A słowo ciałem się stało.	
2.	Wieczorem w ustach gorzki smak zjadanych od pół godziny myśli. Już przedwczoraj, po okupowaniu („uwolnieniu") Chełma, Rosjanie zagrali „Jeszcze Polska". Dziś ogłosili zdobycie – przepraszam, „uwolnienie" – Lublina [...]. No i Związek Patriotów Polskich w Moskwie proklamował rząd londyński jako nielegalny, utworzył Komitet Wyzwolenia Narodowego.	
3.	Marynarka francuska i angielska dokonały cudu zręczności. Wywiozły z Dunkierki całą Armię Flandrii – około 330 tysięcy żołnierzy. W czasie bezustannego ataku Niemców ze wszystkich stron ratowano tylko ludzi. Całe uzbrojenie dwudziestu dywizji zostało na piasku. Chyba jedna z najbardziej bohaterskich klęsk. Zaczynają nam robić konkurencję.	
4.	Wojna. [...] Dziś wielki komunikat niemiecki reasumujący wyniki tygodniowej walki. Poszli trochę naprzód i podają zupełnie niewiarygodne ilości zniszczonych samolotów i czołgów sowieckich. Przeszło 4000 samolotów i 2000 czołgów, ileś tam dział, karabinów maszynowych itd. Nikt nie chce brać tego poważnie, wszyscy są podniesieni na duchu [...].	

A. Bobkowski, *Szkice piórkiem*, Warszawa 2007, s. 14, 181, 490, 518.

Zadanie 38. *(4 pkt)*

Na podstawie definicji oraz własnej wiedzy uzupełnij tabelę – wpisz w odpowiednich miejscach nazwy odpowiadające definicjom. Odpowiedzi wybierz spośród poniższych:

kolektywizacja, industrializacja, nacjonalizacja, parcelacja, reprywatyzacja

Nr	Definicja	Nazwa
1.	Proces przekształcania indywidualnych gospodarstw rolnych w gospodarstwa spółdzielcze, realizowany środkami przymusu ekonomicznego oraz terroru państwowego.	
2.	Proces przejmowania przez państwo przedsiębiorstw, środków transportu czy określonych gałęzi wytwórczości, realizowany z pobudek ideologicznych.	
3.	Proces podziału gruntów większych gospodarstw na mniejsze jednostki, przekazywane następnie indywidualnym gospodarzom w celu rozwiązania problemu bezrolnych i małorolnych.	
4.	Proces zwracania uprzednim właścicielom lub ich prawnym potomkom własności prywatnej przejętej w przeszłości przez państwo.	

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Zadanie 39. *(3 pkt)*

Przyporządkuj cytowanym fragmentom wypowiedzi odpowiednie postaci. Wybierz właściwe nazwiska spośród podanych poniżej i wpisz je w tabeli.

Władysław Gomułka, Józef Cyrankiewicz, Edward Gierek,
Wojciech Jaruzelski, Bolesław Bierut

Nr	Cytat	Nazwisko
1.	Możecie być, towarzysze, przekonani, że my, tak samo jak wy, jesteśmy ulepieni z tej samej gliny i nie mamy innego celu, jak ten, który żeśmy zdeklarowali, i to jest podstawowy program naszego działania. Jeśli nam pomożecie, to sadzę, że ten cel uda nam się wspólnie osiągnąć. To jak? Pomożecie?	
2.	Każdy prowokator czy szaleniec, który odważy się podnieść rękę przeciw władzy ludowej, niech będzie pewny, że mu tę rękę władza ludowa odrąbie w interesie klasy robotniczej, w interesie chłopstwa pracującego, inteligencji, w interesie walki o podnoszenie stopy życiowej ludności, w interesie dalszej demokratyzacji naszego życia, w interesie naszej Ojczyzny.	
3.	Zwracam się dziś do Was jako żołnierz i jako szef rządu polskiego. Zwracam się do Was w sprawach wagi najwyższej. Ojczyzna nasza znalazła się nad przepaścią. Dorobek wielu pokoleń, wzniesiony z popiołów polski dom ulega ruinie. Struktury państwa przestają działać. Gasnącej gospodarce zadawane są codziennie nowe ciosy. Warunki życia przytłaczają ludzi coraz większym ciężarem […].	

Wiek XX w źródłach, Wybór tekstów źródłowych z propozycjami dla nauczycieli historii, studentów i uczniów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998, s. 398–399, 407;
G. Mérétik, *Noc* […], Warszawa 1989, s. 107.

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	37.	38.	39.
	Maks. liczba pkt	4	4	3
	Uzyskana liczba pkt			

BRUDNOPIS *(nie podlega ocenie)*

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl